

IDAPA

Institut per al Desenvolupament
i la Promoció de l'Alt Pirineu i Aran

*Institut entath Desenvolupament
e era Promoció deth Naut Pirenèu e Aran*

**Els inventaris
municipals de
camins:**

**Decàleg per a
l'elaboració**

Generalitat de Catalunya
**Departament de Territori
i Sostenibilitat**

Els inventaris municipals de camins:

Decàleg per a l'elaboració

IDAPA

Institut per al Desenvolupament
i la Promoció de l'Alt Pirineu i Aran

*Institut entath Desvolopament
e era Promocion deth Naut Pirenèu e Aran*

Generalitat de Catalunya
**Departament de Territori
i Sostenibilitat**

Generalitat de Catalunya
Institut per al Desenvolupament i la Promoció de l'Alt Pirineu i Aran
Passatge de l'Alsina, núm. 3
25700, la Seu d'Urgell
Tel. 973 35 55 52
idapa@gencat.cat
www.idapa.cat

Coordinació de la publicació:
Secretaria Tècnica de la Taula de Senderisme de l'Alt Pirineu i Aran

Textos:
Xavier Campillo i Besses

Fotos:
Institut per al Desenvolupament i la Promoció de l'Alt Pirineu i Aran

Mapa coberta:
Detall del full número 215 (La Seu d'Urgell) de l'any 1933 del Mapa
Topogràfic Nacional d'Espanya (MTN) a escala 1:50.000

Edita:
Arola Editors

Primera edició:
Juny 2015

Tiratge:
500

Dipòsit legal:
T 949-2015

Disseny Gràfic:
Fèlix Arola

Impressió:
Gràfiques Arrels

Índex

1. Antecedents i justificació	7
2. Decàleg per a l'elaboració dels inventaris municipals de camins	11
3. Bibliografia	19

1. Antecedents i justificació

El creixement de l'oferta i la demanda senderista està fent aflorar tensions en l'ús dels camins i, finalment, la necessitat de determinar amb rigor a qui en correspon la propietat. En aquest sentit, els inventaris municipals de camins, obligatoris d'acord amb el que estableix la Llei municipal i de règim local i recull el seu Reglament, són l'eina fonamental per a la defensa dels camins públics. Molt pocs municipis, però, en disposen.¹

En els darrers anys, en el marc de les diferents jornades de camins i senderisme organitzades per l'Institut per al Desenvolupament i la Promoció de l'Alt Pirineu i Aran (IDAPA), el tema dels inventaris municipals de camins ha sorgit de manera recurrent, així com la necessitat de trobar fórmules per impulsar-ne l'elaboració, que competeix lògicament als ajuntaments, i específicament la demanda d'un document sintètic que pugui donar resposta a les preguntes més bàsiques sobre l'elaboració dels inventaris municipals, dels beneficis i obligacions que en deriven o dels protocols que cal seguir per aprovar-los.

Refent una mica la història, cal remuntar-se a l'any 2007, quan l>IDAPA impulsà la realització del *Pla estratègic de senderisme de l'Alt Pirineu i Aran*. El Pla, dins l'estratègia 2 "Crear la xarxa de camins senyalitzats per a l'activitat pedestre a l'Alt Pirineu i Aran", proposava l'actuació 3 "Completar els inventaris [comarcals] de camins existents", així com la incorporació dels camins inventariats a l'inventari municipal de béns, amb una prioritat alta.

D'acord amb l'estratègia proposada, l>IDAPA va lliurar el novembre de 2012 un "Informe per a la compleció i millora dels inventaris comarcals de camins rurals i camins i pistes forestals de l'Alt Pirineu i Aran". Aquest document avaluà la conformitat dels inventaris comarcals de camins rurals i camins i pistes forestals fets d'acord amb l'Ordre MAB/73/2002 i en aplicació del que preveu l'article 11.3. de la Llei 9/1995, de regulació de l'accés motoritzat al medi natural, amb el que determina per a la realització d'inventa-

ris municipals de camins l'article 108 del Reglament del patrimoni dels ens locals (Decret 336/1988, de 17 d'octubre). L'informe conclouia que:

"L'anàlisi de les variables incloses als diferents inventaris realitzats revela que l'amplada és l'única variable requerida pel reglament de béns que contemplem tots els inventaris comarcals. Dues variables addicionals són presents en la majoria d'inventaris: Nom i límits (origen/final). Les cinc variables restants no són contemplades o sols excepcionalment (en dues ocasions).

... cap inventari [comarcal] no inclou la totalitat de les 8 variables que estableix el reglament del patrimoni dels ens locals per a la identificació dels camins de titularitat municipal. Una sola comarca (el Pallars Jussà) inclou 4 de les 8 variables, i la resta de comarques en compleixen 3 o menys.

Per consegüent, és evident, que cal una millora notable de les variables identificatives si hom pretén l'adaptació dels inventaris comarcals a l'àmbit local per tal de complir amb el manament que estableix el Reglament del patrimoni dels ens locals.

Així i tot, cal subratllar el cas de la Cerdanya, on l'inventari comarcal s'ha realitzat partint de l'articulació d'inventaris d'àmbit municipal, la qual cosa ha facilitat que alguns ajuntaments hagin procedit a tramitar l'inventari d'acord amb el que disposa la Llei municipal i de règim local."

Els inventaris municipals de camins són l'instrument fonamental per a la defensa dels camins públics. Per aquest motiu, malgrat que la realització d'inventaris municipals pateix un incompliment general arreu del país, hi ha un nombre creixent de municipis que duen a terme l'elaboració de l'inventari amb l'objectiu primordial de clarificar la titularitat (pública o privada) dels camins que integren la xarxa viària del municipi, però també en el marc de projectes de desenvolupament local, principalment en l'àmbit

¹ D'acord amb l'enquesta realitzada per l>IDAPA durant el darrer trimestre de 2014 i resposta per 50 dels 77 municipis de l'Alt Pirineu i Aran, només 14 tenen l'inventari municipal de camins fet o en procés d'elaboració/tramitació.

del senderisme. Els inventaris són eines indispensables per poder exercir les competències administratives que la llei atorga als municipis en l'àmbit de la mobilitat i la vialitat rurals i també específicament per poder desenvolupar les potestats i poder complir amb les obligacions que estableixen les lleis en aquest àmbit.

No hi ha cap normativa metodològica que expliqui o estableixi com s'han de fer els inventaris, ni tampoc hi ha cap organisme de la administració que vetlli perquè aquests metodològicament compleixin uns criteris tècnics adequats i, en aquest sentit, no hi ha tampoc cap garantia que amb caràcter general els inventaris existents siguin adequats i correctes.

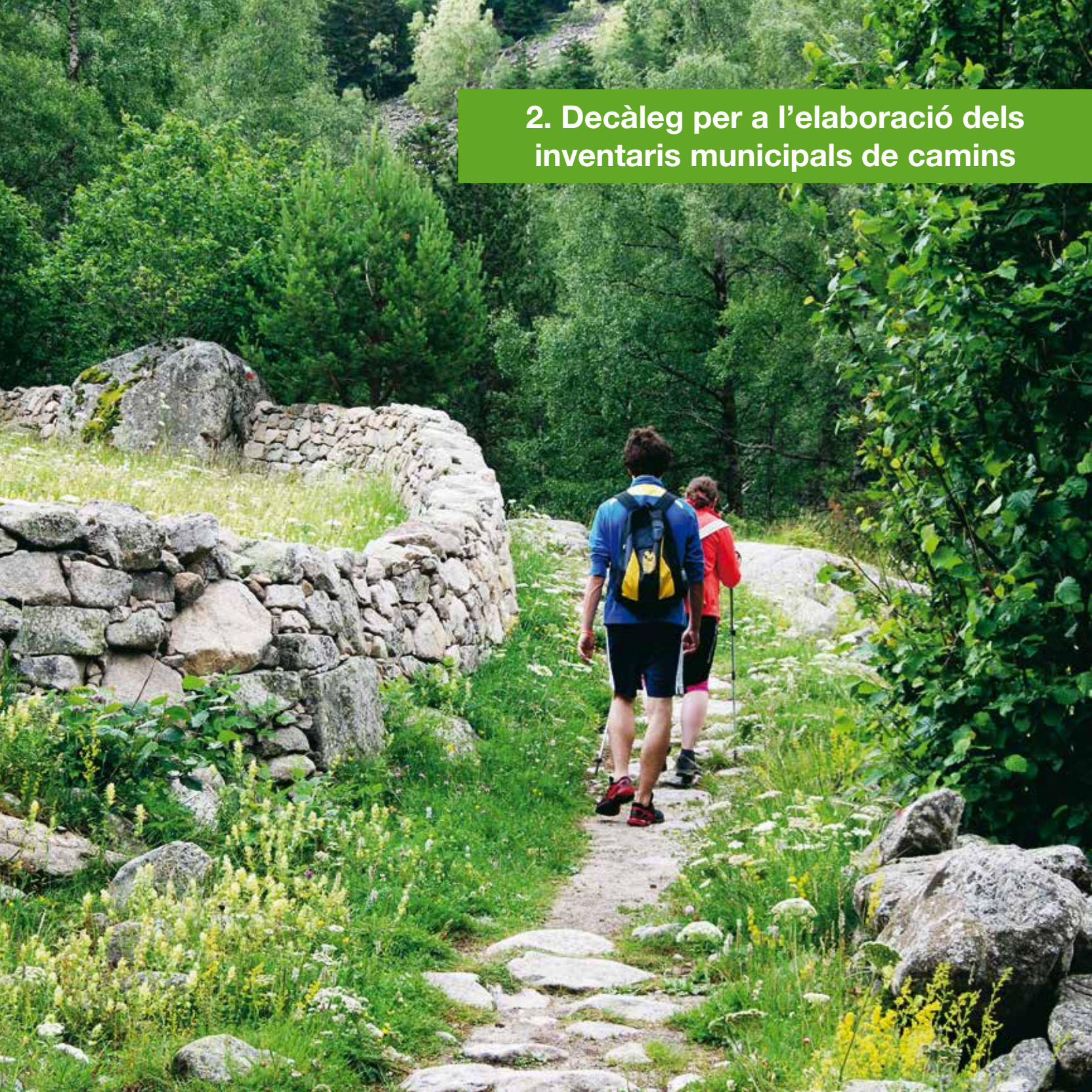
És per això que sovint els inventaris municipals existents no són exhaustius, perquè no incorporen la totalitat del viari públic i obvien la xarxa històrica de camins de bast no apta per a la circulació de vehicles automòbils (que té una extensió molt considerable a les comarques de l'Alt Pirineu i Aran, on constitueix la infraestructura pú-

blica fonamental per a la pràctica del turisme de senders); i sovint també són poc fiables perquè els redactors no fan un ús adequat de les fonts documentals disponibles (cartogràfiques, administratives, cadastrals, registrals, etc.) o perquè tenen un coneixement insuficient sobre la naturalesa jurídica dels camins públics i, específicament, sobre com determinar la titularitat dels camins que són propietat del municipi.

En definitiva, aquest document, destinat als tècnics municipals i comarcals, vol afavorir i facilitar que els ajuntaments de l'Alt Pirineu i Aran (però també de la resta del país) disposin d'una eina administrativa que els doni seguretat a l'hora de gestionar/actuar llurs camins públics, que són també sovint un patrimoni cultural i un recurs turístic. Redactat amb un llenguatge clar i precís, ha de servir també per sensibilitzar i conscienciar els representants polítics locals, i el públic en general, sobre la utilitat i necessitat de disposar dels inventaris municipals de camins.

2. Decàleg per a l'elaboració dels inventaris municipals de camins

1. Què és un inventari de camins?

Un inventari de camins és un registre administratiu que identifica i descriu els camins públics d'ús públic de titularitat municipal. L'elaboració de l'inventari de camins dins l'inventari de béns de domini públic d'ús públic és una obligació legal del municipi, ja que així ho estableix la Llei municipal i de règim local.

2. Quina utilitat té l'inventari de camins?

El fet de disposar d'un inventari de camins públics és rellevant en diferents àmbits: gestió i millora de la mobilitat local, protecció i defensa del domini públic, conservació i promoció del patrimoni cultural, potenciació d'alternatives de desenvolupament local en l'àmbit del lleure i el turisme.

L'inventari informa l'Ajuntament sobre l'extensió i les característiques de la xarxa de camins municipals. D'aquesta manera, l'inventari proporciona una seguretat jurídica a l'Ajuntament, als veïns i als propietaris del terme municipal, en delimitar clarament un marc recíproc de drets i obligacions. Això facilita de retruc el desplegament i l'exercici de les competències, potestats i obligacions legals que té el municipi en l'àmbit de la gestió dels camins i l'ordenació de la mobilitat rural (com ara el manteniment, la millora i la senyalització de camins, la policia de camins rurals, la concessió de llicències, etc.).

D'altra banda, les transformacions accelerades que experimenta el medi rural, i entre aquestes el despoblament i l'oblit de la tradició, amb la desaparició del coneixement dels vells camins que tenien els nostres padrins, fa més punyent la necessitat de disposar d'un registre oficial dels camins que comprèn el domini públic municipal.

3. Quins camins ha d'incloure l'inventari?

Els camins d'ús públic, és a dir totes les vies de comunicació públiques destinades a l'ús comú general situades en sòl no urbanitzable excloses de l'àmbit d'aplicació de la Llei de carreteres, amb independència de llur tipologia morfològica i funcionalitat. Per consegüent, cal inventari-

ar tant camins rodats (pavimentats o no) com camins no aptes per a la circulació motoritzada (camins de bast o ferradura, corriols o senders), amb independència també de l'ús circumstancial actual o de l'estat de conservació.

Per a la inclusió d'un camí a l'inventari és suficient l'existència d'indicis que suportin la presumpció de la seva naturalesa pública, atès que l'inventari no té caràcter constitutiu de la propietat dels béns inventariats, quedant reservada en cas de litigi la determinació de la seva propietat efectiva als tribunals de la jurisdicció civil.

4. S'han d'inventariar els camins ramaders?

No en tant que camins ramaders. La titularitat dels camins ramaders correspon a la Generalitat de Catalunya i aquesta té el deure legal d'investigar llur situació. Els ajuntaments han d'instar la Generalitat perquè iniciï la tramitació dels actes administratius que preveu la *Ley de vías pecuarias*, que són l'expedient de classificació dels camins ramaders existents al terme municipal, l'atermenament i l'amollonament dels camins classificats.

Això no obstant, en absència d'un expedient de classificació aprovat, atès que a Catalunya els camins que són ramaders segons la tradició local són alhora camins d'ús públic amb una utilitat no exclusivament pecuària, els quals coincideixen sovint amb camins públics de naturalesa distinta (com ara els camins rals), res no impedeix llur incorporació a l'inventari municipal de camins.

5. Quins camins són públics?

Seràn públics tots els camins dels quals l'Ajuntament n'hagi adquirit la propietat per qualsevol forma admesa en dret (cessió, expropiació, usucapió, etc.). L'inventari ha de comprendre els camins rurals de titularitat municipal i els drets reals constituïts sobre camins de propietat privada (servituds de pas). Atès que la majoria de camins municipals tenen una naturalesa històrica, el títol d'adquisició serà generalment la possessió del bé des de temps immemorial.

6. Quines dades ha de comprendre l'inventari?

Un inventari de camins consta habitualment d'una memòria descriptiva, una col·lecció de fitxes i una cartografia associada (mapa o capa digital georeferenciada per mitjà d'un sistema d'informació geogràfica o SIG).

Cada fitxa descriptiva ha de contenir almenys les dades que estableix l'article 108 del Reglament del patrimoni dels ens locals (RPEL): Nom; Naturalesa (demanial, dret de pas); Referència cadastral (si en té cap); Límits; Longitud total; Amplada; Títol en virtut del qual s'atribueix a l'entitat el bé immoble o el dret. Aquestes variables se solen completar amb dades addicionals, com ara un codi identificatiu, la tipologia morfològica dels vials o el tipus de ferm.

És important que l'inventari inclogui la identificació de les fonts documentals que aporten les proves o indicis que fonamenten la incorporació dels camins al registre administratiu.

7. És el mateix fer un inventari que un catàleg de camins?

Un catàleg pot tenir una finalitat diferent de l'inventari municipal de camins. Per consegüent, pot contemplar dades o variables diferents de les que estableix el RPEL o comprendre solament una fracció de la xarxa viària existent al municipi (en base, per exemple, a una determinada tria de criteris morfològics o funcionals) d'acord amb els objectius propis del catàleg, entre els quals no hi ha necessàriament la determinació ni la catalogació del viari públic municipal. Consegüentment, un catàleg pot incloure tant béns públics com privats.

Això no obstant, un catàleg de camins pot esdevenir un inventari municipal de camins si el seu contingut s'adiu amb el que estableix el RPEL i segueix després la tramitació administrativa exigible. Ara bé, si el catàleg estableix criteris d'inclusió excloents per a determinades categories de camins públics d'ús públic de titularitat municipal, l'inventari resultant serà un registre incomplet no conforme amb l'obligació legal d'inventariar exhaustivament el viari públic.

8. Poden el cadastre o el planejament urbanístic substituir l'inventari?

El cadastre no és un inventari de camins i no pot substituir l'inventari municipal. Ni l'origen, ni la finalitat, ni el procés de l'elaboració del cadastre són els d'un inventari de béns. De resultes d'això, el mapa parcel·lari conté sovint errors i omissions a l'hora de representar el viari presumptament públic del municipi. El cadastre ha d'acabar reflectint l'inventari municipal de camins i no a l'inrevés.

En absència d'un inventari municipal, el planejament urbanístic no pot delimitar correctament la xarxa viària municipal. El planejament no té la finalitat d'investigar l'extensió del viari públic municipal i tendeix a delimitar en el sòl no urbanitzable un sistema viari de caràcter molt general (que pot incloure tant camins públics com privats), alhora que la delimitació urbanística del sistema de comunicació (feta de vegades amb criteris aleatoris o conjunturals) no pressuposa tampoc ni l'ús ni la propietat públics dels vials.

9. I l'inventari comarcal de camins?

L'inventari comarcal de camins rurals i camins i pistes forestals és un instrument que preveu la Llei de regulació de l'accés motoritzat al medi natural per al desenvolupament i l'aplicació de la mateixa llei. En realitat, es tracta d'un catàleg restringit de camins destinats al trànsit motoritzat (amb independència dels constreyniments legals aplicables). Novament, ni l'origen, ni la finalitat, ni l'àmbit de l'inventari comarcal són els propis d'un inventari municipal de béns.

10. Qui pot fer l'inventari de camins?

L'elaboració de l'inventari la poden fer bé els propis tècnics municipals, bé una empresa externa. En un o altre cas, atès que els indicis que suporten la presumpció de la naturalesa pública dels camins inventariats tenen una naturalesa històrica, geogràfica, econòmica, cultural..., acreditable a través d'un ampli ventall de fonts documentals (cartogràfiques i fotogramètriques, administratives, literàries, orals, etc.), l'equip redactor haurà de tenir la for-

mació i els coneixements necessaris i suficients per poder identificar i valorar correctament dits indicis, així com el domini de les eines d'edició i representació necessàries per poder plasmar els resultats de la investigació sobre un suport adequat (edició de cartografia o SIG, elaboració de taules i fitxes, redacció de la memòria descriptiva).

11. Quin és el cost econòmic d'un inventari de camins?

El cost de l'elaboració d'un inventari de camins dependrà en primera instància de l'extensió del territori objecte d'inventari, tenint en compte tant la superfície del terme municipal com l'extensió del sòl no urbanitzable (i la ponderació del preu com més gran és l'extensió del territori a investigar). A títol merament indicatiu, el preu pot oscil·lar entre 300 i 600 euros per km².

12. Com s'ha de tramitar l'inventari?

Generalment, el Ple aprova l'inventari municipal de camins i acorda l'obertura d'un període d'informació pública per un període no inferior a vint dies mitjançant la publicació d'un edicte al Butlletí oficial de la província i al tauler d'anuncis de la corporació a fi que els interessats puguin presentar-hi al·legacions. Si durant el període esmentat no se'n produeixen, l'esmentat acord plenari esdevindrà elevat a definitiu sense necessitat de nova resolució expressa. Posteriorment, l'inventari aprovat s'ha de trametre al Departament de Governació de la Generalitat.

13. Quins efectes té l'aprovació de l'inventari?

L'inventari no crea ni constitueix cap dret per a la corporació. Nogensmenys, des d'una òptica jurídica i legal, l'inventari crea una aparença de demanialitat que permet al municipi exercir plenament les facultats que la llei li atorga per a la defensa del seu patrimoni, especialment, en l'àmbit dels camins, la recuperació d'ofici de la possessió indegudament perduda. A més, la inclusió d'un camí en l'inventari constitueix davant dels tribunals una prova suficient de la possessió administrativa o l'ús públic del bé. Addicionalment, a falta de títol inscripció, l'inventari és

suficient per a la inscripció dels camins al Registre de la Propietat.

Superat el tràmit d'exposició pública i aprovat definitivament l'inventari municipal pel Ple, l'Ajuntament pot instar davant la Gerència Provincial del Cadastre la modificació de les titularitats cadastrals per tal que cadastre s'adigui amb l'inventari, i pot també inscriure els camins inventariats al Registre de la Propietat, complint així amb l'obligació d'inscriure els béns de domini públic que imposa la Llei del patrimoni de les administracions públiques.

14. Fer l'inventari comporta obligacions posteriors?

L'aprovació de l'inventari no crea noves obligacions alhora que l'absència d'aquest no eximeix tampoc l'Ajuntament de les obligacions que la legislació municipal li imposa, tant pel que fa a la gestió del viari com a la defensa del domini públic, atès que és de la titularitat municipal dels béns i no de llur inclusió en un inventari d'on deriven les obligacions que les lleis estableixen.

D'altra banda, les obligacions del municipi amb els camins públics (com ara la conservació de les vies) s'ha de situar dins del context de les polítiques municipals, que han d'assegurar el compliment de la legislació d'acord amb la definició d'objectius i prioritats del govern municipal, i d'acord també amb els recursos tècnics i amb la capacitat financera de cada municipi. Conseqüentment, serà el propi Ajuntament qui determinarà la gestió municipal de les vies inventariades d'acord amb les seves necessitats, interessos i possibilitats.

15. I després de l'inventari...

L'inventari de camins és un instrument que redunda en benefici de la gestió municipal en el seu conjunt. Així, l'inventari possibilita un tractament urbanístic adequat del viari públic dins del planejament urbanístic municipal amb la definició del sistema general o local de comunicació.

Addicionalment, ja sigui a través de les pròpies normes urbanístiques o mitjançant l'aprovació d'una ordenança,

l'ajuntament pot regular tots els aspectes que incideixen en la gestió i l'ordenació de la xarxa de camins d'acord amb les competències que li atorga la legislació local i urbanística.

L'inventari pot ser així la base de plans sectorials en diferents camps d'interès: protecció civil, prevenció i extinció d'incendis; accés als nuclis rurals i al poblament disseminat; plans de mobilitat rural; ordenació de la circulació motoritzada; establiment de xarxes de senderisme; creació d'itineraris culturals; protecció del paisatge.

D'altra banda, els camins inventariats que tenen un valor històric o cultural sobresortint es poden incorporar al catàleg de patrimoni històric i rebre la protecció pròpia dels béns culturals.

L'inventari municipal de camins s'ha d'actualitzar periòdicament d'acord amb el que preveu la legislació de règim local, especialment si l'inventari aprovat no és complet o exhaustiu o si es produeixen canvis en la xarxa viària pública.

Glossari terminològic

Béns de domini públic (béns demaniais o demani): Són béns de domini públic els afectes a l'ús públic o als serveis públics dels ens locals, així com els béns comunals. Les places i els carrers, les carreteres i els camins, són béns de domini públic d'ús públic dels ciutadans. Els béns de domini públic, mentre conserven llur caràcter, són inalienables, inembargables i imprescriptibles.

Camins: Totes les vies de comunicació excloses dels criteris d'inclusió que estableix la Llei de carreteres de Catalunya i, específicament, les vies i els accessos als nuclis de població que integren la xarxa viària municipal, les pistes forestals i els camins rurals, els camins de servei o d'accés, de titularitat pública o privada, construïts com a elements auxiliars o complementaris de les activitats específiques de llurs titulars, i les noves vies que siguin executades pels ajuntaments d'acord amb el planejament vigent.

Camins de bast o ferradura: Camins concebuts originalment per al pas d'animals de càrrega, no aptes actualment per a la circulació de vehicles de quatre rodes. Llur amplada és generalment inferior a 2 metres.

Camins de carro o camins carreters: Camins concebuts originalment per al pas d'un carro tirat per animals. Llur amplada és generalment d'uns 3 metres.

Camins rals o camins reals: En la tradició catalana, són els camins públics que posaven en comunicació les poblacions principals.

Camins rurals: En la literatura administrativa del segle XIX i començaments del XX, eren els camins secundaris, públics o privats, que quedaven exclosos de les subvencions previstes per la legislació de camins veïnals.

Camins veïnals: Arran de la promulgació del RD de 7 de abril de 1848 el terme “camí veïnal” esdevingué sinònim de “camí públic”. Posteriorment hom va fer un ús més restrictiu del terme per referir-se només als camins públics principals que podien acollir-se a les subvencions previstes per la legislació de camins veïnals. En la tradició catalana, són els camins públics que van de poble a poble, o del poble a la carretera i sovint s’usa com a sinònim de “camí ral”.

Carrerades o camins ramaders: Anomenats també cabaneres i pas ramader, els camins seguits tradicionalment pel bestiar transhumant en els seus desplaçaments periòdics per a l’aprofitament de les pastures naturals. A Catalunya poden tenir amplades consuetudinàries de fins a 60 metres. Estan regulats específicament per la Ley 3/1995, de vías pecuàries. L’ur titularitat correspon a la Generalitat de Catalunya, però el traçat coincideix sovint amb carreteres i també amb vies rurals o urbanes de titularitat municipal.

Catàleg de camins: Enumeració descriptiva i ordenada d’un conjunt de camins agrupats d’acord amb els criteris d’inclusió i els objectius que persegueix el mateix catàleg.

Corriols o senders: Camins concebuts originalment per al pas de vianants a peu, no aptes actualment per a la circulació de vehicles de quatre rodes. L’ur amplada pot ser inferior a 1 metre.

Dret de pas: Un dret de pas és el dret que té el propietari d’un predi dit dominant a transitar pels terrenys del propietari d’un predi dit servent. Generalment els drets de pas són servituds privades de pas que s’estableixen entre particulars. Els camins públics només rarament són servituds de pas ja que es tracta de béns immobles de propietat pública. La principal excepció a aquesta norma són les servituds legals de trànsit que estableixen la Llei de costes i la Llei d’aigües.

Inventari municipal de camins: Inventari parcial annex a l’inventari general de béns i drets i obligacions del municipi que comprèn totes les vies no urbanes que són part del demani municipal. L’inventari de béns és un registre administratiu regulat pel Reglament del patrimoni dels ens locals.

Ús públic: L’ús públic equival a la possessió administrativa del camí. La inclusió d’un camí a l’inventari municipal acredita la destinació a l’ús públic del bé.

Ús públic des de temps immemorial: Quan es tracta d’un camí històric, la possessió immemorial del camí o prescripció immemorial és el títol adquisitiu d’on deriva la propietat del bé. D’acord amb el Dret Civil català la immemorialitat s’esdevé “*quan l’actual generació, ni per ella mateixa ni per tradició de l’anterior hagi conegut un estat diferent de les coses*”.

Usucapió: La usucapió és el títol adquisitiu de la propietat o d’un dret real possessori basat en la possessió del bé durant el temps fixat per les lleis. Això no obstant, cal subratllar que la mera detenció no permet la usucapió, tampoc els actes executats per mera tolerància del propietari del bé. Per usucapir, la possessió ha d’ésser en concepte de titular del dret, pública, pacífica i ininterrompuda, si bé aquesta no necessita títol ni bona fe. Els terminis de possessió per a usucapir són de vint anys tant per als béns immobles com per als camins.

3. Bibliografia

Abans de l'any 2003 no hi havia cap obra publicada que tractés els camins des d'una perspectiva centrada en la gestió del viari i la seva problemàtica, atenent igualment al marc normatiu que els regula. A partir d'aquell any són diversos els treballs que veuen la llum i que enceten una llista creixent de títols dedicats a la camineria.

L'any 2003, l'article "La gestió dels camins en un territori de muntanya en transformació: Bases per a un Pla Director de Camins de Catalunya" publicat a la revista *Espais*, és un primer document que ofereix una visió general dels camins i llur problemàtica associada, posant l'èmfasi en la situació particular de les comarques de muntanya.

El mateix any es publica el primer manual jurídic, *Régimen jurídico de los caminos y derecho de acceso al medio natural*, del doctor Juli Ponce Solé. Es tracta d'una obra molt útil, però difícil per al lector mancat de formació jurídica. Encara que el llibre està exhaurit, a la xarxa es troba en pdf una publicació paral·lela centrada en la intervenció municipal: *Camins rurals. Règim jurídic i intervenció municipal*.

L'obra de Carlos Ferrís Gil de l'any 2004, *Bases jurídicas y sociales del patrimonio viario*, està centrada igualment en els aspectes jurídics, però resulta més assequible per al públic no especialitzat.

Altres articles que presenten aspectes relacionats amb el marc jurídic dels camins són "La protección jurídica de los caminos públicos" de Claudio Sartorius i "El dictamen pericial de caminos y servidumbres de paso" de Xavier Campillo Besses.

Té molt interès pel pes que el costum té en la consideració popular dels camins l'obra *Costums sobre terminals, camins i aigües*, facsímil reeditat l'any 2014 de l'obra original publicada per l'Oficina d'Estudis Jurídics de la Mancomunitat de Catalunya l'any 1921.

Pel que fa al marc legal, la definició del concepte "camí" emana de les disposicions del Text refós de la Llei de carreteres. Específicament de l'article 2.2., el qual proporciona una primera classificació basada en criteris funcionals i administratius.

D'altra banda, els inventaris es regeixen pel que estableixen el *Text Refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya* (Títol XIX i, específicament l'article 222) i el *Reglament del patrimoni dels ens locals* (Capítol 2, article 100 i ss.), però el marc jurídic dels camins s'explica en les obres de referència ja citades.

Al costat d'aquestes obres especialitzades, són dues les publicacions amb vocació de manual universal que aborden els camins des d'una perspectiva pluridisciplinària més àmplia: d'una banda, l'obra *El llibre dels camins* dels geògrafs Xavier Campillo Besses i Rafael López-Monné, publicada l'any 2010 amb el suport del Consell Assessor pel Desenvolupament Sostenible; de l'altra, *En defensa dels camins públics: els drets de les entitats locals i ciutadanes*, una obra col·lectiva coordinada per Caterina Amengual Morro, editada l'any 2011 pel Departament de Medi Ambient del Consell de Mallorca.

Un camp que uneix el marc normatiu amb la gestió són les ordenances municipals de camins. En aquest àmbit cal destacar l'article de Domènec Sibina (2003) "*Les ordenances de conservació i policia dels camins municipals d'ús públic*".

L'any 2006 sorgiren dues propostes d'ordenança tipus. D'una banda, una elaborada pels juristes J. Ponce, D. Sibina i A. Orio per al Consell Comarcal d'Osona: *Ordenança municipal tipus d'ús i defensa dels camins rurals*; i, de l'altra, la *Proposta d'un model d'ordenança de camins municipals* encarregada pel Consorci turístic de l'Alt Berguedà al geògraf Xavier Campillo Besses, basada en l'estudi d'una vintena d'ordenances de Catalunya i altres comunitats autònomes. Si el primer model té un caient clarament jurídic, el segon aborda aspectes més relacionats amb la gestió com ara el règim d'ús, el model de senyalització i la protecció dels camins d'interès cultural.

Finalment, el geògraf madrileny Hilario Villalvilla és l'autor de la *Guía para la elaboración del inventario de caminos y servidumbres de titularidad de las administraciones públicas*.

MANUALS JURÍDICS

Ferrís Gil, Carlos (2004), *Bases jurídicas y sociales del patrimonio viario*, Prames, Zaragoza.

Ponce, J., Aldomà, J. (2003), *Camins rurals. Règim jurídic i intervenció municipal*. Diputació de Barcelona.

Ponce Solé, J. (2003), *Régimen jurídico de los caminos y derecho de acceso al medio natural*, Marcial Pons, Madrid-Barcelona.

OBRES DE DIVULGACIÓ

Amengual Morro C. (Coord.) (2011) *En defensa dels camins públics: els drets de les entitats locals i ciutadanes*, Departament de Medi Ambient del Consell de Mallorca.

Campillo Besses, X., López-Monné, R. (2010) *El llibre dels camins*. Arola Editors, Consell Assessor pel Desenvolupament Sostenible, Tarragona.

Oficina d'Estudis Jurídics de la Mancomunitat de Catalunya. *Costums sobre termenals, camins i aigües / Estudi introductor a cura de Jesús Burgueño*. Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana de Geografia, 2013.

ORDENANCES

Campillo i Besses, X. (2006) *Inventari de camins municipals i proposta d'ordenança de camins de la Vall de Bianya*. Ajuntament de la Vall de Bianya.

Ponce Solé, J., Sibina Tomàs, D., Orio Sallent, A. (2006). *Ordenança municipal tipus d'ús i defensa dels camins rurals*. Consell Comarcal d'Osona.

GUIA PER A L'ELABORACIÓ DE L'INVENTARI DE CAMINS

Villalvilla, H. (2012) *Guía para la elaboración del inventario de caminos y servidumbres de titularidad de las administraciones públicas*.

ARTICLES

Campillo Besses, X. "El dictamen pericial de caminos y servidumbres de paso" *Diario La Ley*, N° 8014, Sección Práctica Forense, 1 Feb. 2013.

Campillo Besses, X. "La gestió dels camins en un territori de muntanya en transformació: Bases per a un Pla Director de Camins de Catalunya", *Espais*, 49: 130-140, Departament de Política Territorial i Obres Públiques, Barcelona 2003.

Sartorius, C. (2009) *La protección jurídica de los caminos públicos*. Jornada sobre la Protección Municipal de los Caminos Públicos. Área de Desarrollo Rural y Medio Ambiente de la Diputación Provincial de Segovia.

Sibina, D. (2003) "Les ordenances de conservació i policia dels camins municipals d'ús públic" (I i II), *Quaderns de Dret Local*, núm. 2/3. Diputació de Barcelona.

MARC LEGAL

DECRET LEGISLATIU 2/2009, de 25 d'agost, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei de carreteres.

DECRET LEGISLATIU 2/2003, de 28 d'abril, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya. DOGC Núm. 3887.

DECRET 336/1988, de 17 d'octubre, pel qual s'aprova el Reglament del patrimoni dels ens locals. DOGC Núm. 1076.

IDAPA

Institut per al Desenvolupament
i la Promoció de l'Alt Pirineu i Aran

*Institut entath Desvolopament
e era Promocion deth Naut Pirenèu e Aran*

Generalitat de Catalunya
**Departament de Territori
i Sostenibilitat**